

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. An Legislatur suis legibus teneatur?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

late ad præceptum Prælati præcipientis in virtute Sanctæ Obedientiæ, (ut omissio, verbi gratia, unius Missæ, jejunii, &c.) non semper sit gravis relate ad præceptum Abbatis; quia finis Prælati est spiritualis profectus, ad quem valde conducit una missa, &c., finis Abbatis est bonum regimen domus, ad quod non multum nocet, si uno die omittatur auditio Sacri.

Neque dicas, Moniales emittere votum obedientiæ relate ad Abbatissam; ergo Abbatissa potest præcipere in virtute Sanctæ Obedientiæ, & graviter obligare.

Nam respondent Rodriq., & Sanchez lib. 6. cap. 1. num. 17., votum obediendi alteri semper intelligi, pro ut moris est obtemperare; unde si fiat Laico, solum ex vi voti habetur obligatio ponendi ea, quæ Laicus præcipere potest; & quia Laicus non potest imponere præcepta spiritualia, seu ordinata ad finem spiritualem, hinc non est reus voti, qui transgreditur hujusmodi præceptum latum a Laico: Idem dicas de Abbatissa, cui Moniales vovent obedire juxta potestatem, cujus est capax, quæ est instar potestatis domesticæ.

Q U Æ S T I O III.

De Subjecto Legum, seu de iis, qui Legibus obligantur.

Subjectum legis est homo subditus capax rationis, ut communiter Doctores docent. Inquirendum tamen est primo de ipso Legislatore, an teneatur suis legibus obedire? Secundo de Infidelibus, de Pueris, Ebriis, & Amentibus. Tertio de Peregrinis, de Forensibus, de Vagis. Quarto de subditis residentibus extra Territorium. Ultimo de Clericis, an legibus civilibus teneantur?

ARTICULUS I.

An Legislator suis legibus teneatur?

- I. Legislator suis legibus obligatur quoad vim directivam, non quoad coactivam.
- II. Obligatur autem Legislator directe non a lege sua, sed a lege naturali dicente, quod Caput cum suis membris conformetur.
- III. Potest autem secummet ex causa dispensare, non secus ac cum subditis.
- IV. Quonam pacto Legislator teneatur legibus contractuum, & iis, quæ taxam mercibus imponunt?

V. Num peccet mortaliter Legislator transgrediendo suas leges in re gravi, an solum venialiter?

VI. Cur venialiter dumtaxat peccent Moniales omittendo unam missam præceptam in virtute Sanctæ obedientiæ ab Abbatissa?

VII. Cur sacrilege peccaret Pontifex, si secummet dispensaret ad ducendam uxorem?

VIII. Legislator transgrediendo leges suas, quamvis peccet, non incurrit tamen penas latas adversus transgressores.

IX. Nec Princeps supremus, nec Legatus Pontificis tenentur legibus municipalibus loci, quæ non sint ab iis confirmata.

i. Du-

I. Dupliciter aliquis obligari potest aliqua lege, Primo, itaut peccet, si illam transgrediatur; & talis obligatio, seu vis legis dicitur Directiva. Secundo, itaut teneatur subire pœnam statutam transgressoribus legis; & talis obligatio, seu vis legis dicitur Coactiva; De utraque inquirendum, an Legislatur teneatur relate ad leges suas.

Quæritur itaque primo, an Legislatur obligetur legibus suis ad culpam, seu secundum vim directivam?

Respondeo cum communi ex D. Th. 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. affirmative; quando enim leges respiciunt materiam communem, hoc est accommodatam subditis, Legislatori indecens est, ut tanquam Caput membrum non conformetur; Et reprehendi etiam potest, sicut Pharisei, de quibus dicitur Matth. 5. *Dicunt, & non faciunt, alligant onera gravia, & importabilia, qua tamen nolunt digito suo movere.* Si tamen materia non sit communis, suo Principi etiam accommodata, Princeps nullatenus tenetur servare leges suas: Verbi gratia, si lege vetetur, ne quis noctu arma ferat, aut ne magni sumptus fiant in vestimentis, &c.; hæc enim materia non est accommodata statui Principis. Ita Suar. lib. 3. cap. 35., Sal. disp. 14. sect. 2., Lessi. cap. 35. disp. 5. & alii apud ipsos.

II. Neque dicas primo; Lex obligat tantum subditos, cum sit a Superiore habente jurisdictionem; nemo autem potest esse sibi subditus; ergo non potest obligari Legislatur legibus suis; unde in leg. *Princeps ff. de Legibus*, dicitur: *Princeps legibus solutus est.*

Nam respondent communiter apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 10., Principem non obligari directe ex lege a se lata, sed directe obligari a lege naturali, quod debeat se conformare cum subditis; & ideo indirecte a suis legi-

bus quoad vim directivam obligatur. Hoc tamen intelligendum de Principe, qui solus potest legem condere, non vero de illo, qui simul cum populo leges condit; hic enim tenetur legibus a populo conditis, cum sit subditus Communitati; quamvis possit illam convocare, & habeat primum suffragium; ut est Dux Venetus, & Generalis Religionum respectu legum conditarum in comitiis Generalibus: Necnon ex Vasq. Episcopi respectu legum conditarum a Concilio Provinciali, vel nationali, aut saltem respectu legum a Concilio Tridentino conditarum.

III. Notandum tamen, quod sicut potest Princeps cum subditis dispensare, si detur justa causa; ita potest etiam dispensare secummet, interveniente tamen justa causa, aliter peccaret, ut patet.

IV. Neque dicas secundo, Principem teneri legibus contractuum a se latis, si de facto contrahat; tenetur etiam taxam mercium a se factam sequi; & quidem non solum ex lege naturali obligante Principem, ut se conformet cum subditis suis, sed etiam ex directa obligatione confurgente ex vi contractuum; ergo etiam tenetur directe stare legibus a se conditis.

Nam negatur consequentia; Et disparitas est, quia Princeps, dum celebrat contractum, se habet ut persona privata, non publica. Et ratio ulterior est, quia hoc fert natura ipsius contractus, quod æque obliget utrumque contrahentem; aliter claudicaret. Quare eo prorsus modo, quo subditi obligantur legibus contractus a Principe stabilitis, debet pariter ipse obligari, si vult contrahere cum subditis; Nisi forte ex justa causa vellet in legibus contractus secummet dispensare; in quo casu valide contraheret, nec contractus claudicaret; quia tam ex parte Principis, quam ex parte subditi

contractus esset validus, & sic dispensaret tam secummet, quam cum subdito in iis legibus. Tenetur etiam indirecte servare legem taxam mercibus imponentem, ut tenentur Clerici, idque ex virtute iustitiae, quae obligat vendere pretio iusto, quale est pretium non solum naturale, sed etiam legale; quia pretium iustum est, quod communiter existimatur iustum; quod autem lege taxatum est, communiter existimatur iustum; ergo peccat contra iustitiam Legislator, si vendat ultra pretium sua lege taxatum. Quod usque adeo verum est, ut Sot. apud Bonac. num. 32. putet, peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem etiam illum, qui sine iusta causa dispensaretur ad vendendas merces ultra taxam pretio iusto naturali; quia lex naturalis iustitiae praecipit, ut res vendatur pretio iusto, & pretium iustum est, quod lege taxatur; quia tunc tanti res aestimatur apud omnes.

V. Dubium est, Utrum Princeps, qui ex lege naturali tenetur servare leges suas, peccet mortaliter eas transgrediendo, quando mortaliter peccant subditi transgressores, an solum venialiter? Verbi gratia, si Pontifex committat Simoniam jure humano inductam, nullam habens iustam causam dispensandi secummet, peccaret mortaliter, ut reliqui subditi, an solum venialiter?

Respondeo, Vasq., Sylvest., Sayr., Suar. apud Dian. loc. citat. putare, quod mortaliter; quia quoties materia praecipit est gravis, tunc obligatio est gravis, nisi Legislator exprimat velle obligare sub levi. Quare enim peccat graviter, qui non audit Missam ab Ecclesia praecipit, aut non jejunit, nisi quia materia est gravis? ergo si quis teneatur lege positiva, si naturali ad materiam gravem, peccat graviter talem legem transgrediendo. Sed probabilius Doctores cum Azor., Sal. disp. 14. sect. 2. Lessi. loc.

cit., Pal. putant, circumscripto gravi scandalo, peccare tantum venialiter. Ratio est, quia intantum tenetur Legislator servare leges suas sibi, & subditis accommodatas, quia indecens est, caput non conformari membris; sed quod in aliquo casu non conformetur, non est magna deformitas, nec gravis perturbatio in Republica: Sicut non est peccatum grave, sed veniale, secluso scandalo, si sine iusta causa Legislator dispensec cum uno subdito in lege sua; eo quod non sit gravis deformitas, si in aliquo casu unum membrum cum aliis non conformetur, ut communius docent apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 35. Immo Bonac. disp. 1. quaest. 2. punct. 3. cum Cajet., & aliis putat, ne venialiter quidem peccare Legislatorem, si sine causa dispensec secum, aut cum aliquo subdito, praefixo scandalo. Quod tamen non admiserim. Quare gravitas materiae non est attendenda a re praecipitae secundum se sumpta, sed a re praecipitae sumpta secundum finem intentum. Verum quidem est, quod ommissio Missae, vel jejunii sit ommissio materiae secundum se gravis in ordine ad virtutem Religionis; unde peccat graviter, qui missam praecipitam ex motivo Religionis omittit: At si missa praecipitur non ex motivo Religionis, sed ob rectum regimen Republicae, ut caput conformetur cum membris, quae ad missam audiendam tenentur, & ut Superior praecipiat suis subditis non verbo tantum, sed etiam exemplo; (ob quod motivum, ut diximus, Legislator tenetur audire Missam, quam praecipit subditis) certe in ordine ad hunc finem ommissio unius Missae est materia levis; unde peccat leviter Legislator unam missam non audiendo, quamvis subditi illam non audiendo peccent graviter.

VI. Hinc supra diximus, quod si Moniales omittant Missam praecipitam ab

ab Abbatisſa in virtute Sanctæ obedi-
entia, peccent tantum venialiter ;
quia in ordine ad finem , quem re-
ſpicit præceptum Abbatisſæ , qui eſt
recta gubernatio domus , omiſſio unius
miſſæ eſt materia levis .

Ex quo ſequitur , ut docent Sal. , &
Pal. contra Suar. , & Bonac. , quod
non peccet contra eandem virtutem
Legiſlator , & ſubditi , ſi omnes miſ-
ſam , verbi gratia , a Legiſlatore præ-
ceptam omitant ; Subditi enim pec-
cant contra virtutem Religionis , a præ-
cepto illo poſitivo , a quo directe ob-
ligantur , intentam ; Legiſlator vero
peccat contra virtutem juſtitia potes-
tativam , intentivam conformitatis Ca-
pitis cum membris ſuis intentæ a le-
ge naturali , a qua directe Legiſlator
obligatur . Et ratio a priori eſt , quia
Legiſlator , dum dicitur indirec-
te obligari legibus ſuis quoad vim directi-
vam , non eſt ullatenus a lege ſua ob-
ligatus , ſed lex ipſa eſt conditio re-
quiſita , ut ille obligetur a lege natu-
rali , & ab honeſtate , & decentia , ut
ſe ſuis ſubditis conformet ; atque adeo
non peccat contra virtutem intentam
a lege ſua , ſed contra honeſtatem ,
& decentiam intentam ab hac lege
naturali .

VII. Dixi in reſponſione , Legiſlato-
rem peccare leviter , ſecluſo ſcandalo ;
quis enim dubitet , quod ſi vellet , ver-
bi gratia , Pontifex ſimoniam jure
humano prohibitam exercere , aut du-
cere uxorem , peccaret graviter ratio-
ne ſcandali ? cum ne Græci quidem
Sacerdotes poſſint uxorem ducere ,
quamvis Græci habentes uxorem poſ-
ſint ex permiſſione Eccleſiæ ad Ordi-
nes Sacros promoveri . Immo cum
communior ſententia ferat , Sacerdo-
tem obligari ad caſtitem , non ſo-
lum ex præceptis Eccleſiæ , ſed etiam
vi voti ex præcepto Eccleſiæ annexi
Ordinibus Sacris , & diſpenſatio in
voto facta ſine cauſa a Pontifice ſit

nulla ; ideo Pontifex , etiam ſecluſo
ſcandalo , ſacrilege peccaret ducendo
uxorem .

VIII. Quæritur ſecundo , An Legiſ-
lator obligetur ſaltem indirec-
te legibus ſuis quoad pœnam ab eo ſtatutam
transgreſſoribus , ſeu ſecundum vim
coactivam ?

Reſpondeo cum communi negative ;
Nemo enim a ſeipſo cogi poteſt , niſi
per contractum , aut votum ; in quo
caſu etiam ab alio , cui ſe obſtrinxit ,
obligatur proxime , nempe a Deo ,
cui vovit , & a contrahente , cui ſe
obligavit : Et ratio eſt , quia , ut dixi-
mus , transgrediens ſine cauſa legem
ſuam revera non peccat contra legem
ſuam , ſed contra legem naturalem præ-
cipientem ei , ut ſe ſuis ſubditis con-
formet : ergo non debet incurrere pœ-
nam ſtatutam contra transgreſſores le-
gis poſitivæ .

Hinc ſequitur primo , quod ſi Pon-
tifex Clericum injuſte percutiat , non
incurrat excommunicationem latam a
ſe contra percussores Clericorum ; aut
ſi officium non recitet , non proinde
privetur fructibus beneficiorum ; quia
talis pœna a Pontifice ipſo eſt ſtatuta .

Sequitur ſecundo , Episcopum non
incurrere excommunicationem , ſi lu-
dat aleis contra conſtitutionem a ſe
latam ſub pœna excommunicationis .
Immo probabiliter nec illam incurrit ,
qui cum tali Episcopopo ludit ; quia præ-
ſumitur , quod Episcopopus velit diſpen-
ſare cum eo , quem allicit ad luden-
dum .

Utrum autem Episcopopus ludens cum
eo , qui contraxit excommunicationem
a ſe latam , contrahat excommunica-
tionem juris communis latam in cap.
Nuper , de Sententia Excommunicat.
contra participantes in crimine cri-
minoso ? Reſpondendum affirmative ,
ſi Titius , cum quo ludit , ſit excommu-
nicatus vitandus ; quia a lege Ponti-
ficis prohibetur Episcopopus , ut ejus
com-

commercium vitet; & poenam a Pontifice in jure communitam incurrit, si participet in crimine criminoso, Verbi gratia, si cum eo ludat, posito, quod propter ludum sit excommunicatus. Quod si Titius sit excommunicatus toleratus, ipse quidem non potest cum aliis communicare, sed aliis non est prohibitum commercium cum illo; unde si Episcopus cum eo dispenset, ut possit secum ludere, neuter excommunicationem incurrit, si ludant; Non quidem Titius, quia cum eo dispensat Episcopus; Nec ipse Episcopus, quia non participat in crimine, dum ludit cum eo, qui propter dispensationem nullum crimen committit ludendo.

Sequitur tertio, eum, qui, verbi gratia, habuit a Pontifice potestatem excommunicandi fures, eosque excommunicavit, non incurere excommunicationem, si ipse furetur; quia se habet in tali casu ut Legislator; nec praesumitur, quod ipse vellet sibi hanc gravem poenam imponere, aut quod Pontifex velit, ut illam sibi etiam imponat, ut notat Bonac. hic num. 28. Nam in mandato generali non venit id, quod expresse mandari non potest: Certum autem est, quod expresse nulli mandari potest, ut se ipsum spiritualiter enecet; sicut nemo tenetur semet prodere ac denunciare.

Hic autem adverte, uxorem Legislatoris, verbi gratia Reginam, etsi legibus Legislatoris subdita sit, eximi tamen ex speciali privilegio in leg. Principem ff. de legibus.

IX. Quæritur tertio, an teneatur Princeps supremus legibus municipalibus Oppidorum?

Respondeo cum communi negative, quia non sunt latae a suo Superiore, sed ab Inferiore. Quod tamen intelligendum est, nisi tales leges sint ab ipso Principe confirmatae; quia tunc

perinde se haberet, ac si ipse eas leges condidisset; Unde fit, Pontificis legatum, dum est in aliquo Episcopatu, non teneri legibus particularibus illius.

ARTICULUS II.

Quibus legibus eximantur Infideles, Pueri legem ignorantes, Ebrui, & Amentes?

- I. Num infideles peccent non solum contra præceptum Divinum de suscipiendo Baptismo, sed etiam contra præceptum de sumenda Eucharistia?
- II. Num peccet, qui diebus prohibitis ministrat carnes infidelibus, qui legibus Ecclesiasticis non tenentur; aut qui injungit illis opera servilia die festo?
- III. Nullis legibus tenentur Pueri, & Amentes, qui nunquam ratione usi sunt; At qui post usum rationis inciderunt in amentiam, verius per accidens ab observantia legum excusantur, non secus ac Ebrui; unde non possumus cum istis ad materialem legum transgressionem concurrere.
- IV. Num Amentibus injungi possint opera servilia die festo? Et num possint die festo auci bellua onusta?
- V. Pueri post usum rationis tenentur legibus etiam Ecclesiasticis; Sed ad communionem Paschalem circa decimum annum obligantur, quando solent sacrum a profano discernere.
- VI. Ante pubertatem num incurant Pueri censuras, & alias poenas Ecclesiasticas? Num casuum reservationem?
- VII. Num Infantes, & Puella admitti possint in Monasteria Monialium, & Religiosorum? Quid de Amentibus?

I. Quæ-